

Ta'lim jarayonida pedagogik-psixologik fanlarni o'qitish metodlari

Nargiza Shukurullo-qizi Olimjonova
Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy hamda an'anaviy ta'lim, uning maqsadi va vazifalari, predmeti, o'qitish metodikasi haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: o'qitish metodikasi, o'quv motivatsiyasi, zamonaviy ta'lim, tarbiya, "Klaster" metodikasi, interfaol metodlar

Methods of teaching pedagogical and psychological subjects in the educational process

Nargiza Shukurullo-kizi Olimjonova
Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article provides information about modern and traditional education, its goals and objectives, subject matter, and teaching methodologies.

Keywords: methodology, learning motivation, modern education, upbringing, "Cluster" methodology, interactive methods

Pedagogik psixologiyani o'qitish metodikasi fani bo'lajak mutaxassislarga pedagogik hamda psixologik bilimlarni, ularning nazariyasi va prinsiplarini yetkazib beruvchi fandır. Fanning asosiy maqsadi talabalarni ta'lim va tarbiya jarayonlarining psixologik qonuniyatlari bilan tanishtirish, ularda psixologiya fanidan dars berishning metodologik va amaliy ko'nikmalarini shakllantirish hisoblanadi. Uning vazifalari esa o'quv faoliyatining samaradorligini oshiruvchi psixologik shart-sharoitlarni tahlil qilish, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy-pedagogik hamda shaxsiy sifatlarini rivojlantirish yo'llarini ko'rsatish, psixologik bilimlarni o'zlashtirish jarayonidagi qiyinchiliklarni aniqlash va ularni bartaraf etish metodlarini ishlab chiqishdan iborat. Fanning obyekti oliy va o'rta maxsus ta'lim muassasalarida pedagogik psixologiya fanini o'qitishning yaxlit o'quv-tarbiya jarayoni bo'lib, predmeti psixologik bilimlarni talabalar ongiga singdirishning eng samarali shakllari, metodlari, vositalari hamda ta'lim texnologiyalari tizimidir. Pedagogik psixologiyani o'qitishda an'anaviy va zamonaviy yondashuvlar uyg'unlikda olib boriladi. Unda ma'ruzalar, seminar va amaliy mashg'ulotlar, laboratoriya ishlari hamda talabalarning mustaqil ta'lim,

vaziyatli tahlil, "bumerang", kichik guruhlarda ishlash, aqliy hujum va psixologik treninglardan foydalaniladi.

O'qitish metodikasi - muayyan o'quv predmeti (fan) bo'yicha ta'lim va tarbiya jarayonini tashkil etish, dars berishning eng samarali usullari, qonuniyatlari va qoidalarini o'rgatuvchi pedagogik fan tarmog'i. U pedagogikaning umumiy nazariyasi (didaktika)ga asoslanadi hamda boshqa fanlarni xususiyatlaridan kelib chiqib, "Nimani o'qitish kerak?", "Qanday o'qitish kerak?", "Nima uchun o'qitish kerak?" degan savollarga javob beradi. Ushbu fan har doim o'zaro bog'liq bo'lgan uchta tarkibiy qismni birlashtiradi: ta'lim mazmunini ya'ni, davlat ta'lim standartlari, o'quv rejalari, dasturlari va darsliklarda belgilangan bilimlar tizimi, o'qituvchi faoliyatini, o'quvchi faoliyatini, maqsadni belgilash-har bir dars va mavzu bo'yicha aniq ta'limiy, tarbiyaviy hamda rivojlantiruvchi maqsadlarni shakllantirish, metodlarni saralash-mavzu va tinglovchilar yoshiga mos ravishda an'anaviy (ma'ruza, suhbat) yoki zamonaviy (interfaol, loyiha) usullarni tanlash, nazorat tizimini yaratish-o'quvchilarning mavzuni qay darajada o'zlashtirganini aniqlovchi testlar, amaliy topshiriqlar va baholash mezonlarini ishlab chiqish demak. O'quv motivatsiyasi - o'quvchi yoki talabani bilim olishga, dars qilishga va intellektual jihatdan rivojlanishga undovchi ichki va tashqi motivlar, ehtiyojlar hamda maqsadlar tizimi hisoblanadi. U ta'lim jarayonining harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, o'zlashtirish samaradorligini hamda darsga bo'lgan qiziqishni belgilab beradi. O'rganish va o'quv faoliyati nazariyasi - bu insonning bilim, ko'nikma va malakalarni qanday o'zlashtirishi, ushbu jarayonning psixologik hamda pedagogik mexanizmlarini o'rganadigan fan sohasi. Bu nazariyaning asosini psixologlar L.Vigotskiy, A.Leontev, D.Elkonin va P.Galperinlar yaratgan "Faoliyat yondashuvi" (Деятельностный подход) tashkil etadi. O'quv faoliyatining asosiy tarkibiy qismlari D.Elkonin va V. Davidov tizimiga ko'ra, o'quv faoliyati oddiygina bilim olish emas, balki shaxsni o'zgartiradigan tizimli jarayon deb ataladi. U quyidagi komponentlardan iborat: o'quv motivatsiyasi-bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyoj va qiziqish, o'quv vazifasi-tizimli fikrlash va harakat qilishni talab etuvchi muammo, o'quv harakatlari-masalani yechish uchun bajariladigan amaliy va aqliy ishlar, nazorat-o'z harakatlarini namuna va qoidalar bilan solishtirish. Undan tashqari, pedagogik psixologiyani o'qitish metodikasi fani doirasida tarbiya psixologiyasi ham alohida ahamiyat kasb etmoqda. Tarbiya psixologiyasining asosiy maqsadi - maqsadli tarbiyaviy ta'sir ko'rsatish sharoitida inson shaxsining shakllanishi, rivojlanishi va ijtimoiylashuvining psixologik qonuniyatlarini o'rganish hamda amaliyotga tatbiq etish demak. U o'quvchilarni, yoshlarni har tomonlama yetuk, ma'naviy boy va ijtimoiy moslashgan shaxs bo'lib yetishishiga ko'maklashadi. Tarbiya psixologiyasi o'z maqsadiga erishish uchun quyidagi muhim vazifalarni amalga oshiradi-shaxs xislatlarini shakllantirish, ijtimoiylashuvni ta'minlash, individual yondashuvni ishlab chiqish, jamoada shaxslararo munosabatlarni boshqarish, shakllantirish, tarbiyaviy

nuqsonlarni korreksiya qilish hamda to'g'rilash. Tarbiyaviy maqsadlarni amalga oshirishda quyidagi psixologik metodlardan foydalaniladi: suhbat va tushuntirish, shaxsiy namuna bo'lish, rag'batlantirish va jazolash. Pedagogik psixologiyani o'qitish metodikasi fanida tarbiya psixologiyasining ahamiyati juda katta bo'lib, u orqali har bir bolaga individual yondashuv asosida dars mashg'ulotlari olib boriladi. Bolani psixologik sog'lom qilib tarbiyalash ta'lim jarayonining asosiy vazifalaridan biridir. Oila, maktab, sinf xonasidagi ijtimoiy psixologik muhit bolani ruhiy holatini shakllantirish uchun zarur. Zamonaviy ta'lim tizimida tarbiya jarayonida psixologik muhitga e'tibor berish asosida ish faoliyati olib borilmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi - bu an'anaviy yodlash usullaridan voz kechib, o'quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik (kreativlik) va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion jarayon hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim shunchaki ma'lumot berish emas, balki raqamli texnologiyalar yordamida har bir shaxsning ehtiyojlariga moslashish (individualizatsiya) demakdir. Zamonaviy ta'limning asosiy tamoyillari-o'quvchiga yo'naltirilganlik bo'lib, unda dars markazida o'qituvchi emas, balki o'quvchining qiziqishlari va qobiliyatlari turadi, uzluksiz ta'lim (Life-long learning)-inson butun hayoti davomida o'qishi va malakasini oshirib borishi zarurati, amaliyotga yo'naltirilganlik-nazariy bilimlarni hayotiy muammolarni hal qilishga (Soft skills) bog'lash, erkinlik va ijodkorlik-o'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi teng huquqli, erkin muloqot muhiti, asosiy metodlar va texnologiyalar, masofaviy va gibrid ta'lim-vaqt va joyga bog'lanmagan holda onlayn platformalar orqali bilim olish imkoniyati, loyiha asosida o'qitish (Project-based learning)-o'quvchilar guruh bo'lib aniq bir real loyiha ustida ishlaydilar, geymifikatsiya-o'quv jarayonini o'yin elementlari (ballar, musobaqalar) orqali qiziqarli qilish, STEM/STEAM yondashuv-fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikaning integratsiyalashgan kombinatsiyasi. Zamonaviy ta'lim tizimining salbiy tarafi - bu o'quvchilarning texnologiyalarga haddan tashqari bog'lanib qolishi va o'qituvchi bilan jonli, hissiy muloqotning kamayib borayotgani. Innovatsiyalar ta'limni osonlashtirgani bilan, tizimda bir qancha jiddiy ijtimoiy, psixologik va texnik muammolarni yuzaga keltirmoqda. Galperin tomonidan aqliy harakatlar, bilimlarni va ko'nikmalarni bosqichma-bosqich rivojlantirish uchun nazariya ishlab chiqilgan bo'lib, unga ko'ra bilimlarni o'zlashtirish 6ta bo'limdan iborat:

1. Motivatsiya
2. Tushuntirish
3. Moddiy shakldagi xatti-harakatlarni bajarish
4. Baland ovozda bajarish
5. Materialni yodlash va esda saqlab qolish
6. Innovatsion texnologiyalar.

Piajening fikriga ko'ra, rivojlanish-alohida olingan individning tevarak atrof bilan o'zaro munosabatlari asosida yuzaga keladi. Unga ko'ra, bolalarda axloqiylikni 2 xil ko'rinishi uchraydi:

1. Majburiy axloqiylik (majburiy etika) - bu insonning ichki xohishi yoki vijdoni bilan emas, balki jamiyat bosimi, qonunlar, jarimalar yoki ijtimoiy normalar orqali sun'iy ravishda o'rnatiladigan xulq-atvor qoidalari. Zamonaviy dunyoda bu tushuncha ko'pincha shaxs erkinligi hamda ijtimoiy nazorat o'rtasidagi to'qnashuvlarda namoyon bo'ladi.

2. Hamkorlik tufayli yuzaga keladigan hamkorlik (yoki ilm-fanda va biznesda "Sinergiya effekti") - bu ikki yoki undan ortiq tomonlarning birgalikdagi harakati natijasida shunday yangi imkoniyatlar yoki natijalar zanjiri yuzaga kelishiki, ularga alohida-alohida harakat qilib aslo erishib bo'lmas edi. Oddiy tilda buni "1+1=3" tamoyili deb ham atashadi. Bu jarayon zanjirli reaksiya ko'rinishida ishlaydi: bitta muvaffaqiyatli hamkorlik o'z ortidan yangi va kattaroq sherikchilik aloqalarini yetaklab keladi.

Bugungi kunda zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchilarda bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish manbasiga ko'ra ta'lim metodlari turlicha tasniflanadi - nutqiy metodlar (og'zaki va yozma), ko'rgazmali metodlar, amaliy metodlar. Nutqiy metodlar - bu ta'lim jarayonida ma'lumotlarni o'quvchilarga og'zaki yoki yozma so'z yordamida yetkazish, ularda fikrlash va muloqot ko'nikmalarini shakllantirish usullari. Zamonaviy pedagogikada ushbu metodlar shunchaki ma'ruza o'qish emas, balki o'quvchini faol muloqotga jalb qilish vositasi hisoblanadi. Asosiy og'zaki nutq metodlariga hikoya qilish-mavzuni yorqin, his-tuyg'ularga boy va ketma-ketlikda tasvirlab berish usuli, tushuntirish-qonuniyatlar, qoidalar va ilmiy tushunchalarni dalillar bilan isbotlab ko'rsatish, ma'ruza-katta hajmdagi nazariy ma'lumotlarni tizimli va mantiqiy tarzda uzatish (ko'proq yuqori sinf va oliy ta'limda), suhbat (Suqrotcha savol-javob)-o'qituvchining tizimli savollari yordamida o'quvchini mustaqil xulosaga yetaklab kelish usullari kiradi. Faol va interaktiv nutqiy metodlarga munozara (Debat), aqliy hujum (Brainstorming), prezentatsiya (Taqdimot) kabilarni misol keltirish mumkin. Bu metodlar bolaning aqliy salohiyatini oshirish uchun yordam beruvchi qo'llanma deb ataladi. Ko'rgazmali metodlar - bu o'quvchilarda tasavvur va tushunchalarni shakllantirish, ko'rish va eshitish a'zolari orqali ma'lumotni qabul qilishni osonlashtirish uchun darsda vizual vositalardan foydalanish usullari. Inson miyasi vizual ma'lumotni matnga qaraganda 60 000 marta tezroq qayta ishlaydi, shuning uchun bu metod ta'lim samaradorligini keskin oshiradi. Ko'rgazmali metodlarning turlari: tasviriy ko'rgazmalar, haqiqiy (tabiiy) obyektlar, hajmli (model) vositalar, grafik ko'rgazmalar, dinamik (multimedia) vositalar demak. Amaliy metodlar - bu o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash, ularda amaliy ko'nikma, malaka va laboratoriya ishlari bilan ishlash qobiliyatini shakllantirishga

qaratilgan faoliyat usullari. Zamonaviy ta'limda bu metod "bajarish orqali o'rganish" (learning by doing) tamoyiliga asoslanadi. Uning asosiy usullari laboratoriya, amaliy mashqlardan tashkil topgan. Ushbu metodlardan to'g'ri va talablarga muvofiq ravishda foydalanish kerak, aks holda, bu bolaga salbiy ta'sir ko'rsatadi va mashg'ulotdan kutilgan natijani olish imkonsiz bo'lib qoladi. Bugungi kunda ta'lim tizimida zamonaviy interfaol metodlar dars mashg'ulotlarining asosiy qismiga aylanib ulgurdi. Zamonaviy interfaol metodlar - bu ta'lim jarayonida o'quvchilarning faqat o'qituvchi bilan emas, balki o'zaro bir-birlari bilan ham faol muloqotda bo'lishini, hamkorlikda qaror qabul qilishini ta'minlovchi usullar deb ataladi. Bu metodlar yuqorida biz gaplashgan "hamkorlik tufayli yuzaga keladigan hamkorlik" (sinergiya) tamoyiliga tayanadi va darsda hamma o'quvchining teng ishtirokini kafolatlaydi. Eng ommabop zamonaviy interfaol metodlar:

1. "Case Study" (Vaziyatli tahlil): o'quvchilarga real hayotiy muammo (keys) beriladi; ular guruhda muammoning sabablarini o'rganib, eng optimal yechimni taklif qiladilar.

2. "Flipped Classroom" (To'ntarilgan sinf): o'quvchilar yangi mavzuni (video/matn yordamida) uyda mustaqil o'rganishadi; darsda esa faqat bahs-munozara, savol-javob va amaliy mashqlar bajariladi.

3. "Jigsaw" (Mozaika/Sinfni guruhlash): mavzu bir nechta qismga bo'linadi. Har bir guruh a'zosi o'ziga tegishli qismni o'rganib, keyin boshqa guruhdagi tengdoshlariga o'rgatadi (o'quvchi o'qituvchi roliga kiradi).

4. "Karusel": o'quvchilar guruhlariga bo'linib, vatman qog'ozlariga o'z g'oyalarni yozishadi va soat mili bo'yicha qog'ozlarni almashtirib, bir-birlarining fikrlariga qo'shimchalar kiritishadi.

5. "Sinkveyn" (Besh qatorli she'r): olingan ma'lumotni tezkor umumlashtirish usuli. Mavzu bo'yicha 1 ta ot, 2 ta sifat, 3 ta fe'l, 4 ta so'zdan iborat jumlar tuziladi.

6. T-jadvali metodikasi (yoki "T-chizma" metodi) - bu ma'lumotlarni vizual tarzda guruhlash, solishtirish yoki tahlil qilish uchun ishlatiladigan interfaol grafik organayzer. Uning shakli inglizcha "T" harfiga o'xshagani uchun shunday nomlangan bo'lib, mavzuni ikkita qarama-qarshi yoki farqli jihat bo'yicha tahlil qilishga yordam beradi.

7. Aqliy hujum (Brainstorming) metodi - bu guruh bo'lib ishlash jarayonida qisqa vaqt ichida ma'lum bir muammoning yechimi bo'yicha maksimal darajada ko'p g'oyalarni to'plash, erkin fikrlash muhitini yaratish va kreativ yechimlarni topishga qaratilgan interfaol metod. Ushbu metodning bosh qoidasi: "Miqdor sifatga yetaklaydi" va dastlabki bosqichda har qanday g'oya tanqidsiz qabul qilinadi.

8. Venn diagrammasi metodi - bu ikki yoki undan ortiq tushuncha, ob'yekt yoki hodisalarning umumiy (o'xshash) va farqli jihatlarni vizual tarzda tahlil qilish uchun ishlatiladigan eng ommabop grafik organayzer. Ushbu metod 1880-yilda ingliz

mantiqshunos olimi Jon Venn tomonidan fanga kiritilgan. Pedagogikada bu metod o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, solishtirish va tizimlashtirish ko'nikmalarini rivojlantirish uchun eng samarali vizual vositalardan biri hisoblanadi.

9. "Baliq skeleti" metodikasi (ilm-fanda "Sabab va oqibat" diagrammasi) - bu muammoning kelib chiqish sabablarini tizimli ravishda tahlil qilish va ularning oqibatlarini vizual ko'rinishga keltirish uchun ishlatiladigan eng samarali interfaol metodlardan biri. Tizim shakli baliq skeletiga o'xshagani uchun pedagogikada shunday nomlanadi. Bu metod o'quvchilarda tanqidiy fikrlash, mantiq va muammoni bo'laklarga bo'lib o'rganish ko'nikmalarini shakllantiradi.

10. INSERT jadvali (yoki "Interfaol qaydlar tizimi") - bu o'quvchining matn yoki yangi ma'lumot bilan mustaqil, ongli va tanqidiy ishlashini ta'minlovchi eng samarali interfaol metodlardan biri. INSERT - inglizcha so'z birikmalarining qisqartmasi (Interactive Notation System for Effective Reading and Thinking) bo'lib, "Samarali o'qish va fikrlash uchun interfaol qaydlar tizimi" degan ma'noni anglatadi. Bu metod o'quvchida ma'lumotni shunchaki yodlash emas, balki uni tahlil qilish va o'zining shaxsiy bilimlari bilan solishtirish ko'nikmasini shakllantiradi.

11. Klaster metodi (yoki "Tarmoqlar" metodi) - bu ma'lum bir asosiy tushuncha yoki muammo atrofida g'oyalarni erkin tarzda guruhlash, ularning o'zaro mantiqiy aloqalarini vizual ko'rinishga keltirish usuli. Ushbu metod inson miyasining fikrlash tabiatiga (assotsiatsiyalarga) juda mos keladi.

12. "5 Nega?" (5 Whys) metodi - bu muammoning yuzaki oqibatlari bilan emas, balki uning tub sababi bilan kurashish uchun ishlatiladigan eng oddiy va samarali interfaol tahlil usuli. Ushbu metod 1930-yillarda "Toyota" kompaniyasi asoschisi Sakichi Toyoda tomonidan ishlab chiqilgan bo'lib, bugungi kunda zamonaviy ta'limda tanqidiy fikrlashni rivojlantirish uchun keng qo'llaniladi. Metodning asosiy tamoyili: yuzaga kelgan muammoni aniqlab, ketma-ket 5 marta "Nega?" (Nima uchun?) savolini berish va har bir javobdan yangi savol tug'dirish.

Mana shunday zamonaviy metodikalarni qo'llashning ijobiy tomonlari ta'lim tizimida yaqqol namoyon bo'lmoqda. Ularga misol qilib tanqidiy fikrlashni oshirish, dars mashg'ulotlarini yaxshi eslab qolish, mashg'ulotlarni samarali o'tishini ta'minlash, kreativlikni oshirish, o'quvchilarning qiziqishini oshirishni aytib o'tishimiz mumkin. Ijobiy tomonlari bilan birga uning salbiy tomonlari ham mavjud. Ularga dars jarayonida me'yordan ortiq qo'llash oqibatida mavzuni o'zlashtirish ko'rsatkichi pasayib ketishi, zamonaviy texnologiyalarni yetishmasligi, o'quvchilarning bu muhitga tayyor emasligi, metodlarning validlik darajasi past ekanligi misol bo'ladi. Ammo bu holatlarni to'g'rilash orqali yaxshi natijalarga erishish mumkin. Ta'lim jarayonida pedagogik-psixologik fanlarni o'qitish metodikasi fani mana shunday muammolarni oldini olish, ularni korreksiya qilish maqsadida o'qitiladi. Har bir bo'lajak pedagog bu fanning doirasidagi barcha xususiyatlarni to'liq o'rgansa,

amaliyotga tatbiq eta olsa, ushbu fanni o'qitishdan ko'zlangan maqsad amalga oshadi. Zamon jadallik bilan rivojlanib borayotgan bir paytda bu fanning dolzarb vazifa kasb etishi, unga berilayotgan e'tibor ham ta'limdagi ahamiyatining qanchalik muhim ekanligini ko'rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. <https://diplomishlari.uz/product/amaliy-ishlar-pedagogika-t-chizma-metodi>
2. https://jbnuu.uz/storage/o'quv%20rejalar-2024/Fan%20dasturlari/1-kurs/Pedagogik_psixologiya_va_psixologiyaning_o%E2%80%98qitish_metodikasi_fan+.pdf
3. https://jbnuu.uz/storage/o'quv%20rejalar-2024/Fan%20dasturlari/1-kurs/Pedagogik_psixologiya_va_psixologiyaning_o%E2%80%98qitish_metodikasi_fan+.pdf
4. Djumaniyazova M.X., Tajiyeva N.Yu., Ismoilova A.R. Pedagogik psixologiya va psixologiyani o'qitish metodikasi (Darslik) — Urganch, 2023.
5. Jurayev B.T. Pedagogik va psixologik fanlarni o'qitish metodikasi (O'quv qo'llanma) — Buxoro: "Fan va ta'lim", 2022. – 326 b.
6. Do'stmuhammedova Sh.A., Nishonova Z.T., Jalilova S.X. va boshqalar. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya (Darslik) — Toshkent, 2013 (va qayta nashrlari).
7. Ziyavutdinova X. Pedagogik psixologiya, psixologiya o'qitish metodikasi (O'quv-uslubiy majmua) — Andijon: ADU, 2024.
8. Орифбоева Д. Д. ОПТИМИЗАЦИЯ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ // Форум молодых ученых. 2017. №6 (10). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/optimizatsiya-uchebno-poznavatel'nogo-protssessa-v-sredney-shkole> (дата обращения: 06.05.2026).
9. Д. Д. Орифбоева, М. М. Адашалиева ВОПРОСЫ ВНЕДРЕНИЯ И РАЗВИТИЯ ИНКЛЮЗИВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В СТРАНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ // «Ёш олимлар ахборотномаси» – «Вестник молодых ученых». 2025. №. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/voprosy-vnedreniya-i-razvitiya-inklyuzivnogo-obrazovaniya-v-stranah-tsentralnoy-azii> (дата обращения: 06.05.2026).
10. Oriboeva, D. D. va Rafiqova, RA (2024). O'zbekiston Respublikasida inklyuziv ta'limni amalga oshirishning xususiyatlari. Fan va ta'lim, 5(6), 290-293.
11. Rustamova, S. S. Q. (2025). Dilafruz Oribboyeva Ta'limda gender stereotiplari va ularni yengish usullari. Science and Education, 12.
12. Oribboyeva, D. D. (2024). Ziyeda Botirova Kichik yoshdagi maktab o'quvchilarida tashkilotchilik qobiliyatlarini rivojlantirish xususiyatlarining rivojlanishi. Science and Education, 3.

13. Дилафрўз Дадамирзаевна Ориббоева, Рената Анатольевна Рафикова Особенности внедрения инклюзивного образования в Республике Узбекистан // Science and Education. 2024. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-vnedreniya-inklyuzivnogo-obrazovaniya-v-respublike-uzbekistan> (дата обращения: 06.05.2026).

14. Shuhratjon Shukurjon O'g'li Yoqubjanov, Dilafruz Oribboyeva Temperament va xarakter shakllanishida ijtimoiy omillarning roli // Science and Education. 2025. №12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/temperament-va-xarakter-shakllanishida-ijtimoiy-omillarning-rol-i> (дата обращения: 06.05.2026).

15. Mohigul Mamanazar Qizi Haydarova, D.D.Oribboyeva O'smirlar psixologiyasi // Science and Education. 2025. №12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/o-smirlar-psixologiyasi> (дата обращения: 06.05.2026).

16. Д. Д. Ориббоева, Н. Б. Каримова Психологик тадқиқотларда буллинг муммосининг гендер тахлили // Science and Education. 2025. №3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/psihologik-tad-i-otlarda-bulling-mummosining-gender-tahlili> (дата обращения: 06.05.2026).

17. Kurbanova, Z. B. Oribboyeva DD Mehnat va muhandislik psixologiyasi. O'quv qo'llanma. Namangan-"Usmon Nosir mediya"-2022.220 b.

18. Oribboyeva, D. D. (2020). Social competence as an integral part of the teacher's professional maturity. Scientific and Technical Journal of Namangan Institute of Engineering and Technology, 2(11), 347353.

19. Dilafruz Dadamirzayevna Oribboyeva, Dilshoda Ikromova Aqliy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan bolalar psixologiyasining o'ziga xosligi, aqli zaiflik turlari // Science and Education. 2024. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/aqliy-rivojlanishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar-psixologiyasining-o-ziga-xosligi-aqli-zaiflik-turlari> (дата обращения: 18.05.2026).

20. Oribboyeva, D. (2024). BULLING O'SMIRLARDA DOLZARB MUAMMO SIFATIDA. Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal, 1 (12), 115-117.

21. Ortiqova, S. R. Q., & Oribboyeva, D. Z. D. (2025). Raqamli muhitda tarbiya: imkoniyatlari va xatarlar. Science and Education, 6(12), 673-677.